

Nationale Samenwerking tegen Ondernijnde Criminaliteit (NSOC)
Minister Yeşilgöz-Zegerius
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Betreft:

Bescherming van klokkenluiders in strijd tegen ondernijnde criminaliteit

Den Haag, 24 juli 2023

Geachte minister Yeşilgöz,

Vanuit Transparency International Nederland willen wij u van harte feliciteren met het eenjarig bestaan van de NSOC, een initiatief dat wij van harte toejuichen. Het bestrijden van de georganiseerde ondernijnde criminaliteit hoort topprioriteit te zijn en wij zijn blij dat u deze taak voortvarend oppakt met deze brede samenwerking.

Wij zouden graag de aandacht van het NSOC vragen voor een tekortkoming in de nieuwe Wet bescherming klokkenluiders, een hiaat die naar ons oordeel de doelstellingen van de NSOC kan ondernijnen. Wij willen u vragen of u onze analyse deelt en zo ja, om dit ook kenbaar te maken aan de minister van Binnenlandse Zaken en de overige leden van het Kabinet.

In de aanloop naar de nieuwe Wet bescherming klokkenluiders heeft Transparency International Nederland gepleit voor het laten vallen van de eis dat klokkenluiders een “maatschappelijke misstand” aan de kaak moeten stellen voordat zij bescherming als klokkenluider kunnen genieten. Wij geloven dat zaken als fraude, witwassen en corruptie altijd maatschappelijke misstanden zijn, omdat ze de cultuur van integriteit ondernijnen, mensen chantabel maken en omdat grote, ontwrichtende criminaliteit niet kan bestaan zonder een netwerk van mensen die bereid zijn zich aan dergelijke vergrijpen schuldig te maken of weg te kijken.

Wij maken ons dan ook grote zorgen over de reactie van uw collega-minister van BZK in antwoord op Eerste Kamervragen op 16 maart 2023 (vragen en antwoorden zijn bijgevoegd). In de interpretatie van de klokkenluiderswet van het kabinet kunnen klokkenluiders pas bescherming genieten wanneer zij een maatschappelijke misstand blootleggen, en van een maatschappelijke misstand is pas sprake bij een patroon of een structurele situatie. Het is niet helder bij hoeveel corrupte handelingen er sprake is van een patroon of structurele situatie. Eenmalige corruptie, fraude, witwassen of andere vormen van aan ondernijning gerelateerde misdrijven zijn volgens de minister slechts een incident en dus blijft de klokkenluider die dit aan de orde stelt onbeschermd.

Echter, voor een individuele melder zal het vaststellen of bewijzen van een patroon niet eenvoudig zijn. Dit is nog los van de vraag of het wenselijk is dat van een melder, vaak zelf slachtoffer, een dergelijke bewijslast wordt

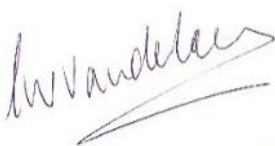
gevraagd alvorens hij of zij naar voren stapt. Het doel van het beleid zou moeten zijn om de drempel tot melden te verlagen. Het is dan niet gepast de bescherming van de melder te laten afhangen van het patroon van de dader.

Bij het aanpakken van ondermijnende criminaliteit zijn het juist melders van misstanden, soms ook kleinere misstanden, die de autoriteiten op het spoor zetten en in staat stellen bewijzen te verzamelen om de georganiseerde criminaliteit aan te pakken. Het is de mening van Transparency International Nederland dat de autoriteiten ferm aan de kant van de melder moeten staan en geen onnodige drempels moeten opwerpen. Door klokkenluiders alleen te erkennen wanneer de misstand waarvan zij melding doen wel structureel genoeg is, zal voor veel melders een onoverkomelijke drempel zijn. Zij hebben zekerheid nodig maar hebben niet de capaciteiten en middelen om te onderzoeken of een kwestie volgens de definitie van de regering wel structureel of ernstig genoeg is. Wat Transparency International Nederland betreft zou de regel heel simpel moeten zijn: wie een misstand meldt, kan rekenen op bescherming als klokkenluider.

Met haar beperkte interpretatie van het begrip maatschappelijke misstand ondergraaft de regering haar eigen ambities op het gebied van het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. De door de regering gecreëerde onzekerheid is onnodig en druist direct in tegen de doelstellingen van het beleid om melden veiliger en eenvoudiger te maken.

Als Transparency International Nederland hebben wij de regering herhaaldelijk aangesproken op zowel het bestaan van deze beperking als de nauwe interpretatie die de minister hieraan geeft. Wij willen u vragen om, wanneer u onze analyse deelt, vanuit de NSOC deze kwestie aan te kaarten bij uw collega dan wel in de Ministerraad. Het bestrijden van ondermijnende criminaliteit is een prioriteit en hier ligt een concreet obstakel dat de regering relatief eenvoudig kan wegnemen door te verduidelijken dat zaken als corruptie, fraude en witwassen altijd maatschappelijke misstanden zijn, niet alleen wanneer deze structureel plaatsvinden.

Hoogachtend,

Lousewies van der Laan, directeur TI-NL